

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Haandbog i Verdens-Historien. Første Deel Subskriptionsplan paa en Haandbog i Verdens-Historien

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Haandbog i Verdens-Historien. Første Deel Subskriptionsplan paa en Haandbog i Verdens-Historien", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1833_518A_1-intro-shoot-idm164.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Oldtidens historie

Verdenshistoriens første del om oldtiden handler især om de tre første hovedfolk, og Grundtvig indrømmer gerne, at han skriver med "Høiagtelse for *Ebræerne*, Kiærlighed til *Grækerne* og Had til *Romerne*" (Grundtvig 1833, s. VI), hvad der også hører til Grundtvigs historiefilosofi (om Grundtvigs had til romerne: Vind 1999, s. 284-289). Men rammen om oldtidshistorien udgøres af Bibelens Første Mosebog til indledning og Det Nye Testamente som afslutning.

Siden oplysningstiden betragtede historieskriverne gerne Første Mosebogs beretninger som myter og sagn, "mosaischen Sagen" (Müller 1810 s. 1). De lod i stedet menneskeslægtens oprindelse fortone sig i det dunkle i en eller anden form for 'naturtilstand', men også gerne med et guddommens åndepust (Müller 1810, s. 24: "Hauch der Gottheit") som forudsætning for oldtidens mytedigtning og for den videre åndelige udvikling.

På dette punkt skiller Grundtvigs verdenshistorie sig markant ud ved at fastholde Første Mosebog som kilde til historiske kendsgerninger om menneskehedens tidligste dage. Oldtidshistorien begynder således i 1833 på helt samme måde som verdenskrøniken fra 1812 med beretningerne om skabelsen, Paradiset, syndefaldet, syndfloden, Babelstårnet og folkeslagenes adspredelse.

Også den traditionelle bibelske tidsregning med verdens skabelse år 3761 f.Kr. fastholdt Grundtvig. Hermed var *Haandbog i Verdens-Historien* allerede i 1833 ude af trit med samtidens historieskrivning, hvad der fik betydning for bogens udbredelse, jf. afsnit 4 nedenfor.

Grundtvig behandler menneskeslægtens første knap 1900 år i et kort afsnit med overskriften "Barndommen" som optakt til den egentlige oldtidshistorie om de følgende henved 2000 år. Afsnittets korthed betyder dog ikke mindre historisk vægt, tværtimod. Beretningen om Babelstårnet og folkeslagenes adspredelse er således som *etnisk skabelsesmyte* (Vind 1999, s. 269) grundlaget for alle Grundtvigs videre tanker om nation, folk og folkelighed.

Mens Det Gamle Testamente af Grundtvig i 1833 betragtes som troværdig historisk kilde, så forholder det sig anderledes med den centrale begivenhed i Det Nye Testamente, Jesus' opstandelse, som nu ikke længere regnes for verdenshistorisk kendsgerning. I verdenskrøniken fra 1812 hed det om Jesus som en historisk kendsgerning, at han "opstod levende på tredie Dag" (Grundtvig 1812, s. 51), mens det i 1833 efter Jesus' korsfæstelse hedder, at de kristne har "lagt til, at han vidunderlig opstod den tredie Dag fra de Døde og foer saa til Himmels" (Grundtvig 1833, s. 662).

Opstandelsen er ikke længere en historisk kendsgerning, men 'en trosartikel i en kirke', og hører som sådan til i kirkehistorien. Jesus er dog fortsat en central person i verdenshistorien som den, der "havde udbasunet den *ny Tid*, som et *Gyldenaar* for hele Slægten" (s. 662).

Bag det markante skift ligger, at Grundtvig nu har lært at skelne mellem, hvad han kalder 'tro' og 'anskuelse': nemlig mellem troen på Kristus som den opstandne frelser og den 'mosaisk-kristne anskuelse' af menneskelivet som oprindelig gudskabt til et liv i Paradiset, men senere faldet til et liv i synd og nød for gennem verdenshistorien gradvist at udvikle sig for at nå til 'gyldenåret' med et genvundet Paradisliv.

Den 'mosaisk-kristne anskuelse' betyder således et bibelsk historiesyn, fra Første Mosebog til Johannes' Åbenbaring. I den forstand var og forblev Grundtvig bibelfundamentalist, blot kan han nu medgive, at også hvis Jesus var en profet uden guddommelig særstatus, kan verdenshistorien forstås som en universalhistorisk fremskridende udvikling hen mod gyldenåret på jord.

Grundtvigs verdenshistorie er tænkt som en statshistorie, som efter oldtiden måtte suppleres af en kirkehistorie. Grundtvig havde planer om en *Haandbog i Kirkehistorien*, som dog ikke blev virkeliggjort (Begtrup 1909, s. 81). I stedet gennemgik han senere kirkehistorien i *Christenhedens Syvstjerne*, udgivet 1860, og i *Kirke-Spejl*, udgivet 1871. Både statshistorien og kirkehistorien peger mod samme endemål, nemlig gyldenåret på jorden - før Dommedag! - og dertil for den troende efter Dommedag det evige liv hos Gud (Vind 1999, s. 413-440). Der er med Jørgen Bukdahls præcise udtryk tale om en slags verdenshistorisk 'dobbelt bogholderi' (Bukdahl 1971, s. 99).

Karakteristisk for Grundtvigs oldtidshistorie er også den direkte inddragelse af *Forsynet* som den styrende kraft bag historiens forløb. Det gælder i det store, som når "Forsynet ikke vilde opgive sin Plan: at gjøre *Abrahams* og *David's* Sæd til en Velsignelse for Jorden, og holde Lampen i Jerusalem tændt, til *Lyset* kom som skulde overstraale Verden" (Grundtvig 1833, s. 162), og når "vi lynslaes af den glædelige Opdagelse, at *Forsynet* har vaaget over den Universal-Historiske *Kiæde*, saa den blev *aldrig afbrudt*" (s. 227). Og det gælder i detaljen, som når Grundtvig beundrer "den sælsomt indviklede men mesterligt udførte, glimrende Bedrift af *Forsynet*, hvorved Israelitterne lærde *Agerdyrkning*, *Haandværker* og borgerlig Tugt" (s. 139).

Tilliden til Det Gamle Testamente som historisk kilde indebærer for Grundtvig også, at han medtager

mirakuløse hændelser som historiske begivenheder. Det gælder således israelitternes overgang over det Røde Hav med Moses, da Gud skiller vandene for dem (s. 96), hvortil Grundtvig bemærker, at han udmærket ved, at man nu sædvanligvis går uden om denne "mageløse Tildragelse" (s. 97).

Han var sig fuldt bevidst at modsætte sig tidens gængse historiske videnskabelighed, mens han med sine omhyggelige kildeangivelser samtidigt søgte at underbygge sin egen videnskabelighed, der byggede på hans universalhistoriske Vidskab.